

CSICSAY ALAJOS

GYÓGYNÖVÉNY MELLÉKHATÁSOKKAL

Ismerőseim között akad néhány idős ember, aki azzal büszkélkedik, hogy sohasem szedett semmilyen gyógyszert, és ma sem érzi, hogy szüksége lenne rájuk. Szinte hihetetlennek tűnik az, amit állítanak. Ugyanis manapság ha valaki akár a legenyhébb szervi panasszal is fordul orvoshoz, a gyógyítást aligha ússza meg orvosság nélkül. A gyógyszerek pedig általában szintetikus vegyszerek. Legalábbis ez él róluk a köztudatban. Meg az, hogy a gyógyszeripar a legjövendelműbb biznissz a világon. Ráadásul ha a beteg elolvassa a gyógyszerdobozban levő használati utasítást, nem minden ok nélkül megretten, merthogy a lepedőnyi paksaméták mind arra (is) figyelmeztetnek, milyen nem kívánatos mellékhatásai lehetnek a felírt patikaszernek. Sajnos ismertem olyan embereket, akiknek az okozta vesztüket, hogy a felsorolt mellékhatások miatt nem szedték be az életmentő tablettáikat, miközben a kihagyásukat eltitkolták a kezelő orvosuk előtt. Gyakoribb eset, hogy az orvos ajánlotta gyógyszer(ek)ben nem bízva inkább (szak)képzetlen „természetgyógyász” – bocsánat a kifejezésért

– kotyvalékait használták, s egyszer csak bekövetkezett a jóvátehetetlen baj. Ám arról sem hallgathatunk, hogy sokan – főleg az idős emberek, akik több szakorvos kezelésére vannak ráutalva – mérhetetlenül sok gyógyszert kénytelenek fogyasztani, melyeknek, mivel vegyszerek, senki sem néz utána (elébe?), hogy a szervezetbe jutva, néhanem lép(het)nek-e egymással reakcióba. Különbben mi oka lenne, hogy vannak gyógyszerek, amelyeknek az együtt alkalmazása nem tanácsos, sőt egyenesen tilos? Erre sajnos nem alapítalanul merek hivatkozni, mivel a közelmúltban éppen én voltam az ilyen kivételeknek az egyik szenvedő alanya. Szerencsére az egyik szakorvos hamar észrevette a nem kívánt tüneteket és közbelépett. Ám egyelőre maradunk abban, hogy nem minden gyógyszer alapanyaga kizárólag mesterségesen előállított, azaz vegyészek által kikísérletezett, valamiféle titokzatos kémikália. Szép számmal előfordulnak közöttük az élő természet ősi ajándékai, a bioszintézis révén, évezredek folyamán létrejött, növényi szervezetekben fellelhető gyógyhatású anyagok is. Ám

amire kevesen gondolnak, ezeknek is lehetnek nem kívánatos mellékhatásai. Most éppen erre szeretném felhívni az olvasók figyelmét.

A 2019-es év gyógynövényének a Magyar Gyógyszerészeti Társaság Gyógynövény Szakosztálya a *közönséges*, más néven a *lyukaslevelű orbáncfüvet* jelölte, latin nevén *Hypericum perforatum*. Csak mellékesen említem, hogy Németh László író, aki orvos és kiváló pedagógus is volt, a múlt század negyvenes éveiben felháborította, hogy a gimnáziumok tananyagából kihagyták a latin nyelvet, amit ő pótolhatatlan kulturális veszteségnek tartott. Hogy milyen igaza volt, naponta tapasztalhatjuk. Ha jól emlékszem, állítása szerint mindennap használt nyelvünkben mintegy hatszáz latin szó fordul elő. A biológia pedig, s pláne az orvostudomány, mindmáig nem tud megglenni a latin nélkül. Lám, itt van ez a *perforatum* (átlyukasztatott) szó is, melynek a szófajai több vonatkozásban rég beépültek az európai nyelvekbe, így a magyarba is. Az egy másik kérdés, hogy az orbáncfü levelei csak látszatra *perforáltak*, mert valójában

a lyukaknak vélt képződmények apró illóolajtartók. Egyébként a szóban forgó orbáncfű faj gyógyító hatóanyaga a virágaiban és a szárában található, melyeket közvetlenül a virágzás előtt ajánlott gyűjteni. Akkor is inkább a virágzó ágak végét. Erre azonban nem gyakorlott gyűjtőket én semmiképpen sem biztatnék, mert ha utánanéznünk, a szakértők is óvatosságra intenek bennünket. Főleg azért, mert az orbáncfűfélék, nevezetesen a lyukaslevelű faj is, sárga virágot nyitnak, ami a bennük található sárga festékanyagoknak, a *flavonoidoknak* köszönhető. (Lám, megint egy latin szó, melyben a *flavo-* magyarul sárgát jelent.) Különböző orbáncfű hatóanyagainak egyike épp ez a „szerves” vegyületcsoport. Mindazonáltal felvetődik a kérdés, honnan eredhet ennek a félcsérjének a magyar elnevezése.

Valamikor, nem is olyan régen, az orbánc az életveszélyes fertőző betegségek közé tartozott, aminek leginkább a falusi emberek voltak kitéve. Sokan azt hitték, ennek a határban található gödrök vize az oka, mellyel a meggon-dolatlan emberek a szomszédokat szokták oltani. Persze ez sem lehetett kizárt, mert legtöbb esetben szájon keresztül

történt meg a fertőzés, csak hogy ehhez kellett, hogy a száj nyálkahártyája sérült legyen. Am elég volt egy külső horzsolás is, amelyen át a vérbe, onnan pedig a nyirokerekbe juthassanak a kórokozó gömbbaktériumok, latin nevükön a *coccusok*, mivel az orbáncot *strepto-* vagy *staphylococcusok* okozzák. Annak ellenére, hogy ezek nagyon ellenállóak, az antibiotikumok korában viszonylag könnyebben legyőzhetőek. Azonban az antibiotikumok használata alig több mint fél évszázada terjedt el, az orbánc elleni küzdelem pedig az évszázadok homályába nyúlik vissza, akárcsak más fertőző betegségek elleni népi gyógymódok alkalmazása. Sőt azt is megfigyelték a hajdani elődeink, hogy egyes vadon élő „oktalan” állatfajok, például a szarvasok, ha megsérülnek vagy belső betegségek miatt szenvednek, olyan helyeket keresnek fel, ahol az emberek által ismert gyógynövények élnek. Azt nem tudom, a szarvasok között előfordul-e az orbánc, de azt igen, hogy a sertések között kétség-telenül.

Az orbáncfű azonban nemcsak az orbáncot gyógyította, hanem a különféle idegbántalmakat is, így többek között a depressziót. Persze, voltak psi-

chikai nyavalyák, amelyeket ördögi kísértésnek vélték, ezért az orbáncfüvet „démonűzésre” is használták. Hogy milyen sikerrel, arról nem szól hír. Azt viszont állítják a hozzáértők, az e növényből készített tea hangulatjavító, görcsoldó, immunerősítő, de hadd ne soroljam, mert egyszer csak önkéntelenül ellentmondás(ok)ba ütközök. Tudniillik, míg a kivonatait, illetve a belőlük készült krémeket felhasználják napégés ellen is, ugyanakkor előfordulhat, hogy éppen bőrgyulladást vagy allergiát váltanak ki velük. Amire a Gyógynövény Szakosztály tagjai is figyelmeztetnek, a belőle előállított készítmények szedésétől óvakodniuk kell az olyan egyéneknek, akik fogamzásgátlót, véralvadást gátlót szednek, mivel e vegyi anyagok hatékonyságát csökkentik, viszont a szívelégtelenséget fokozzák. Tehát ilyesfélék miatt sem árt, ha kellő óvatossággal viszonyulunk egyes gyógynövényekhez. Én annak ellenére, hogy mint egykori biológia szakos tanár, kissé jártasnak mondhatom magam a növények világában, jobban bízom a szakképzett gyógyszerészekben, mint a jó szándékú laikusoknak a javallataiban.

